

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор

Харківського національного

медичного університету,

д. мед. н., професор

Капустник В. А.

2021р.

Витяг

з протоколу №3

засідання фахового семінару

(структурний підрозділ – кафедра

загальної практики-сімейної медицини та внутрішніх хвороб)

Харківського національного медичного університету щодо проведення

попередньої експертизи з оцінки наукової новизни, теоретичного та

практичного значення результатів дисертаційної роботи аспірантки

кафедри сімейної медицини Одеського національного медичного

університету Бажори Яни Ігорівни на тему: «Застосування когнітивно-

поведінкової терапії у лікуванні бронхіальної астми з неконтрольованим

перебігом у пацієнтів з надмірною масою тіла або ожирінням», що

представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) за

спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізація «Внутрішні хвороби»

05 травня 2021 р.

м. Харків

Голова фахового семінару: професорка кафедри загальної практики-сімейної медицини та внутрішніх хвороб Харківського національного медичного університету, доктор медичних наук Ковальова О.М.

Присутні: завідувачка кафедри загальної практики-сімейної медицини та внутрішніх хвороб Харківського національного медичного університету д. мед. н. професорка Пасієшвілі Л. М., професорка кафедри загальної практики-сімейної медицини та внутрішніх хвороб Харківського національного медичного університету, д. мед. н., професорка Ковальова О.М., завідувачка кафедри сімейної медицини Одеського національного медичного університету

д. мед. н. професорка Величко В.І., професор кафедри загальної практики-сімейної медицини та внутрішніх хвороб Харківського національного медичного університету д. мед. н., професор Заздравнов А. А., професорка кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства Харківського національного медичного університету, д. мед. н., професорка Бездітко Т. В., доцентка кафедри сімейної медицини Одеського національного медичного університету, к. мед. н., доцента Данильчук Г. О., доцентка кафедри сімейної медицини Одеського національного медичного університету, к. мед.н., доцентка Корнован Г. В., доцент кафедри загальної практики-сімейної медицини та внутрішніх хвороб Харківського національного медичного університету, к. мед. н., доцент Шапкін В. Є.

Усього присутніх: 8 членів із попередньої експертизи дисертаційних робіт.

Порядок денний: Апробація дисертаційної роботи очної аспірантки кафедри сімейної медицини Одеського національного медичного університету Бажори Я.І. на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізація – «Внутрішні хвороби» на тему: «Прогностичні критерії тяжкості перебігу бронхіальної астми у пацієнтів з надмірною масою тіла та ожирінням». Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради ОНМедУ протокол № 2 від 25.10.2016р., та перезатверджена на засіданні вченої ради ОНМедУ 27.06.2018р. протокол № 10.

Науковий керівник: завідувачка кафедри сімейної медицини Одеського національного медичного університету, д.мед.н., професорка Величко Валентина Іванівна.

Термін виконання 01.09.2016 – 31.08.2020 рр.

Рецензенти:

1. Професорка кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства Харківського національного медичного університету МОЗ України, доктор медичних наук, професорка Бездітко Т. В.

2. Завідувачка кафедри загальної практики-сімейної медицини та внутрішніх хвороб Харківського національного медичного університету МОЗ України, доктор медичних наук, професорка Пасієшвілі Л. М.

Із запитаннями до дисертанта та в обговоренні результатів роботи виступили: професор кафедри загальної практики-сімейної медицини та внутрішніх хвороб Харківського національного медичного університету д. мед. н. Заздравнов Андрій Анатолійович, професорка кафедри загальної практики - сімейної медицини та внутрішніх хвороб ХНМУ, д.мед.н., професорка Ковальова О.М.; професорка кафедри внутрішньої медицини №2 та медсестринства ХНМУ, д.мед.н, професорка Бездітко Т.В.; завідувачка кафедри загальної практики - сімейної медицини та внутрішніх хвороб ХНМУ, д.мед.н., професорка Пасієшвілі Л. М.

На підставі доповіді Бажори Я.І. відповідей на запитання, виступів рецензентів та дискусії одностайно ухвалили такий висновок:

Актуальність дисертаційного дослідження та його зв'язок з науковими планами Одеського національного медичного університету

Поширеність бронхіальної астми в різних країнах коливається від 1 до 18% та частота цього захворювання з кожним роком зростає, за останні три десятиліття число хворих з цим діагнозом зросла більш ніж утричі. Епідеміологічні дослідження останніх років свідчать, що від 3% до 14% населення планети страждають на бронхіальну астму різного ступеня тяжкості, тоді як рівень визначеності діагнозу серед дорослого населення приблизно 4,5%.

Крім того, будь-яке тяжке та тривале соматичне захворювання є фактором ризику щодо розвитку тривожно-депресивних розладів, що ще більше погіршує стан психічного та соматичного здоров'я пацієнта. На цей момент важливого значення набуває вивчення якості життя хворих при різних соматичних захворюваннях та під впливом фізичних, психічних та емоціональних факторів можливі її погіршення.

Новітні дослідження свідчать про позитивний ефект у лікуванні пацієнтів з астмою за допомогою когнітивно-поведінкової терапії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Бажори Я.І. є фрагментом науково - дослідної роботи кафедри сімейної медицини та загальної практики Одеського національного медичного університету «Вікові особливості лікування та реабілітації пульмонологічних, ендокриннологічних захворювань у пацієнтів з надмірною масою тіла у практиці сімейного лікаря» (№держреєстрації 0115U006645). Дисертант є співвиконавцем теми.

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна

Виявлено значиму проблему відсутності знань у пацієнтів про своє захворювання та можливість його лікування (40,61 %), крім того, близько 30 % усіх пацієнтів не дотримуються техніки використання пристроїв, самостійно порушують режим та дозування базисної та додаткової терапії астми.

Встановлено, що пацієнти з не контролюючим перебігом бронхіальної астми на тлі надмірної маси тіла або ожиріння мають низький рівень якості життя та більшість пацієнтів, а саме (56,41%) випадках мають тривожно-депресивні розлади. Існує тісний взаємозв'язок між рівнем контролю бронхіальної астми та загальною оцінкою специфічної якості життя ($r= 0,62$; $p<0,001$). Встановлено середньої сили зворотні кореляційні зв'язки між ступенем депресії і інтегральним показником якості життя ($r=-0,67$, $p<0,001$), що може бути інформативним у прогнозі рівню контролю захворювання ($r=0,63$, $p<0,001$; $r=0,61$, $p<0,001$; $r=0,32$, $p<0,001$).

Поглиблено знання про когнітивні дані у пацієнтів з неконтрольованою астмою, а саме наявність легких когнітивних порушень за рахунок субтестів «увага та рахунок» та «пам'ять» ($p<0,001$; $p < 0,05$), що можливо пов'язано з частими станами гіпоксії та з більш частою поширеністю серед цих пацієнтів різною коморбідною патологією.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, базується на глибокому вивченні автором джерел інформації, науково-інформаційного пошуку щодо зазначеної проблеми, підтверджується методологічно правильною побудовою, достатньою кількістю обстежених пацієнтів, застосуванням сучасних методів досліджень, усебічним статистичним аналізом одержаних результатів з використанням комп'ютерної техніки. Результати дослідження отримано на апаратурі, яка пройшла державний метрологічний контроль.

Робота переконливо обґрунтована, наукові положення, висновки та рекомендації достовірні, повністю випливають з фактичного матеріалу, мають теоретичне й практичне значення.

Наукове та практичне значення одержаних результатів

У роботі вирішено науково-практичне завдання щодо підвищення астма-контролю у пацієнтів з неконтрольованим перебігом бронхіальної астми.

Розширено уявлення про особливості у пацієнтів клінічного перебігу неконтрольованої бронхіальної астми. Так, було виявлено, що пацієнти з бронхіальною астмою частіше всього мають коморбідну патологію у вигляді надмірної маси тіла та ожиріння (82,06)% випадків та мають більш неконтрольований перебіг захворювання ($p \leq 0,001$); гіпертонічної хвороби (43,45 %) випадках, ГЕРХ у (41,38 %) та теж мають обтяжливий вплив на перебіг астми. Крім того, шкідлива звичка (паління), на жаль, часто виявляється у пацієнтів (44,87%).

Показано, що у пацієнтів з неконтрольованою бронхіальною астмою виявлено збільшення ступеня вираженості та частоти тривожно-депресивних розладів залежності від рівня контролю захворювання. Виявлено середньої сили зворотні кореляційні зв'язки між ступенем депресії та інтегральним показником якості життя ($r = -0,67$, $p < 0,001$).

Уперше досліджено забезпечення дихальної та серцево-судинної систем у пацієнтів з неконтрольованою бронхіальною астмою на тлі надмірної маси тіла або ожиріння дозволило встановити, що саме надлишок жирової тканини має істотний вплив на регуляторне забезпечення організму, а саме - пригнічення вегетативних впливів на серцевий ритм та дихання, перебудови паттерну дихання з реєстрацією обструктивного компоненту, яка стосується значущого зменшення хвилинного обсягу дихання за рахунок зменшення об'єму дихання, який не компенсується підвищенням частоти дихання, на тлі значущого зменшення об'ємної швидкості вдиху та ще більш вираженого зменшення об'ємної швидкості видиху. Також відбувається погіршення параметрів барорефлекторної чутливості та центральної гемодинаміки у пацієнтів з ожирінням порівняно з пацієнтами з нормальним індексом маси тіла ($p < 0,05$).

Патогенетично обґрунтовано застосування елементів когнітивно-поведінкової терапії та доведено її ефективність в поєднанні із базисною терапією через позитивну динаміку основного захворювання, а саме підвищення астма-контролю. Після застосування когнітивно-поведінкової терапії відмічено позитивний вплив на психологічний стан пацієнта за даними опитувальника AQLQ ($p \leq 0,05$), а саме зменшення прояви тривоги та депресії ($p \leq 0,05$). Стабілізація психічного стану, а саме відсутність тривоги та депресії, покращує перебіг бронхіальної астми за низкою показників, а саме зменшує частоту використання β -2-агоністів короткої дії, нічні симптоми ядухи, кількість застосування оральних та пероральних стероїдів та має позитивний вплив на контроль астми за результатами АСТ-тесту ($p \leq 0,05$) у пацієнтів з неконтрольованою бронхіальною астмою на тлі надмірної маси тіла або ожиріння ($RR=0,41$; $RRR = 0,69$, $NNT = 2.31$).

За величиною відношення оцінок ефективності застосування когнітивно-поведінкової терапії в поєднанні з базовою терапією сприяє зменшення тривожності та синдрому депресії, підвищенню астма-контролю та комплаєнсу пацієнта з лікарем.

Визначено особливості перебігу неконтрольованої бронхіальної астми на тлі надмірної маси тіла або ожиріння. Запропоновано комплексний підхід для

покращення перебігу неконтрольованої бронхіальної астми у пацієнтів на тлі надмірної маси тіла або ожиріння.

Запропонований в дисертаційній роботі метод когнітивно-поведінкової терапії у пацієнтів з бронхіальною астмою на тлі надмірної маси тіла або ожиріння, який застосовано на поєднанні базисної терапії задля підвищення комплаєнсу та мотивації пацієнта, дозволяє покращити перебіг основного захворювання, підвищити астма-контроль.

Використання результатів роботи

Результати дослідження Бажори Яни Ігорівни впроваджено в клінічну роботу Одеської клінічної лікарні на залізничному транспорті філії «Центру охорони здоров'я» ПАТ «Укрзалізниця», Херсонської міської клінічної лікарні ім. Є. Є. Карабелеша, КУ Миколаївської міської ради «Центр первинної медико-санітарної допомоги №4», Одеської міської ради «Центр первинної медико-санітарної допомоги №3».

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях

За матеріалами дисертації опубліковані у 9 наукових праці, з них 7 статей (3- у наукових фахових виданнях України; 4 - в іноземному науковому періодичному виданні країни, яка входить до Європейського Союзу (Польща) та внесена до міжнародної наукометричної бази «Scopus», 2 тези у матеріалах українських та іноземних конгресів і конференцій).

Видання, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Yana I. Bazhora Application of cognitive behavioral therapy in patients with uncontrolled bronchial asthma due to excess body and obesity *Wedomosci Lekarskie* 2020, tom LXXIII, nr 1.134-138.

Особистий внесок здобувача – ідея дослідження, літературний пошук, набір та оброблення клінічних результатів, узагальнення і підготовка до друку.

2. Величко В., Бажора Я., Данильчук Г. Современные представления о механизмах формирования неконтролируемой бронхиальной астмы *Бібліотека сімейного лікаря та сімейної медсестри*. 2018. №3 (72). С. 52-58

Особистий внесок здобувача – ідея дослідження, літературний пошук, набір та оброблення клінічних результатів, узагальнення і підготовка до друку.

3. Romanchuk O.P., Bazhora Ya.I. Regulatory peculiar features of uncontrolled bronchial asthma. *Journal of Education, Health and Sport*.2018. 8(1). С.330-346

Особистий внесок здобувача – ідея дослідження, літературний пошук, набір та оброблення клінічних результатів, узагальнення і підготовка до друку.

4. Величко В.І., Бажора Я.І., Данильчук Г.О. Поширеність коморбідних станів та модифікованих факторів ризику у пацієнтів з бронхіальною астмою. *Сімейна медицина*. 2019. №1 (81). С. 119-122.

Особистий внесок здобувача – ідея дослідження, літературний пошук, набір та оброблення клінічних результатів, узагальнення і підготовка до друку.

5. Bazhora Yana Features of the regulatory support of the cardiopulmonary system of patients with persistent bronchial asthma and obesity. *Modern Science*.2019. №1. С. 114-121

Особистий внесок здобувача – ідея дослідження, літературний пошук, набір та оброблення клінічних результатів, узагальнення і підготовка до друку.

6. Романчук О.П., Величко В.І., Бажора Я.І. Реактивність кардіореспіраторної системи в пацієнтів з бронхіальною астмою за даними тестів із керованим диханням. *Запорожский медицинский журнал*. 2019. Том 21, №4 (115). С.450-457.

Особистий внесок здобувача – ідея дослідження, літературний пошук, набір та оброблення клінічних результатів, узагальнення і підготовка до друку.

7. Velentyna I.Velichko, Yana I. Bazhora, Galyna O.Danilchuk, Larysa I. Kolotvina Psychometric features,status of cognitive functions and assessment of bronchial asthma patients` quality of life. *Wedomosci Lekarskie* 2019, tom LXXII, nr 4.657-663

Особистий внесок здобувача – ідея дослідження, літературний пошук, набір та оброблення клінічних результатів, узагальнення і підготовка до друку.

8. Бажора Я.І., Іванчишина В.П., Фактори неконтрольованого перебігу бронхіальної астми *Сучасні теоретичні та практичні аспекти клінічної медицини*: мат. науково-практичної конференції з міжнародною участю, Одеса, 18-19 квітня 2019 р. С.60

Особистий внесок здобувача – ідея дослідження, літературний пошук, набір та оброблення клінічних результатів, узагальнення і підготовка до друку.

9. Величко В. И., Бажора Я. И., Данильчук Г. А. Современные представления о механизмах формирования неконтролируемой астмы. *Пацієнт-орієнтована допомога у загальній лікарській практиці*: зб. робіт сучасн. конф. з міжнар. участю, м. Київ, 4-5 грудня 2018 р. / за редакцією Л. Ф. Матюха, Л. В. Хіміон, О. К. Толстанов. Бровари: АНФ Груп, 2018. С. 11-20.

Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційного дослідження.

Наукове дослідження очного аспіранта Бажори Я.І. за темою: «Застосування когнітивно-поведінкової терапії у лікуванні бронхіальної астми з неконтрольованим перебігом у пацієнтів з надмірною масою тіла або ожирінням», комісією з питань етики та біоетики Одеського національного медичного університету визнано таким, що відповідає загальноприйнятим нормам моралі, вимогам дотримання прав, інтересів та особистої доступності учасникам дослідження.

Ризик для суб'єктів дослідження під час виконання роботи відсутній. Учасники дослідження інформувалися про всі аспекти, пов'язані з метою, завданнями, методиками та користю дослідження.

Лабораторні та інструментальні методи досліджень є загальноприйнятими. Бажора Я.І. у своїй діяльності керувалася гуманними цілями, гідно виконувала свої обов'язки та діяла на благо хворих.

Мета та завдання дисертації є науково обґрунтованими, використані методи дослідження є безпечними.

Висновки та рекомендації не пов'язані з безпосереднім ризиком для здоров'я пацієнтів, порушенням їх прав чи морально-етичних норм, приниженням людської гідності або дискримінацією. Експерименти на людині не проводились.

Ухвалили: етична комісія не заперечує проти подання до офіційного захисту дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) очного аспіранта кафедри сімейної медицини ОНМедУ Бажори Я.І. за

темою: «Застосування когнітивно-поведінкової терапії у лікуванні бронхіальної астми з неконтрольованим перебігом у пацієнтів з надмірною масою тіла або ожирінням», та вважає, що описані в дисертаційній роботі методи дослідження, використовувалися з дотриманням прав людини, відповідно до чинного в Україні законодавства, відповідають міжнародним етичним вимогам і не порушують етичних норм у науці та стандартів проведення біомедичних досліджень (протокол №18 засідання комісії з питань етики та біоетики Одеського національного медичного університету від 18.05.2020 року).

Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертація викладена українською мовою, написана грамотно, професійно, легко сприймається. Матеріал викладено послідовно, логічно, висновки відповідають меті та завданням роботи, що свідчить про кваліфікаційну фахову підготовку автора.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту

Дисертація присвячена покращенню контролю астми у пацієнтів з неконтрольованим перебігом захворювання на тлі надмірної маси тіла шляхом корекції тривожно-депресивних розладів за допомогою когнітивно-поведінкової терапії.

Дисертаційне дослідження за даною тематикою відповідає науковому напрямку 2.3. Обґрунтування та розроблення нових методів профілактики, діагностики та лікування поєднаних захворювань внутрішніх органів і систем – паспорта спеціальності 222 «Медицина», спеціалізація «Внутрішні хвороби», що відповідає паспорту спеціальності 14.01.02 – внутрішні хвороби.

Рекомендація дисертації до захисту

Дисертація очного дисертанта кафедри сімейної медицини Одеського національного медичного університету Бажори Яни Ігорівни на тему: «Застосування когнітивно - поведінкової терапії у лікуванні бронхіальної

астми з неконтрольованим перебігом у пацієнтів з надмірною масою тіла або ожирінням» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізація – «Внутрішні хвороби» являє собою закінчену наукову роботу, у якій вирішується актуальне завдання сучасної медицини – визначення особливостей перебігу бронхіальної астми у пацієнтів із коморбідним захворюванням у вигляді надмірної маси тіла або ожиріння у поєднанні з тривожно-депресивними розладами та покращення у них астма-контролю. Застосування методу когнітивно-поведінкової терапії разом із базисною терапією лікує тривожно-депресивні розлади та дозволяє покращити перебіг основного захворювання.

За своїм обсягом і рівнем досліджень, теоретичною та практичною цінністю, науковою новизною результатів, об'єктивністю та обґрунтованістю висновків дисертаційна робота Бажори Яни Ігорівни на тему «Застосування когнітивно-поведінкової терапії у лікуванні бронхіальної астми з неконтрольованим перебігом у пацієнтів з надмірною масою тіла або ожирінням» відповідає вимогам пункту 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ № 167 від 06.03.2019 та Вимогам до оформлення дисертації, які висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD), затвердженим наказом МОН України № 40 від 12.01.2017, за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізація «Внутрішні хвороби».

Результати голосування: за – 8 голосів, проти – 0 , утрималося – 0.

Голова:

д.мед.н., професорка

О.М. Ковальова

Рецензенти:

д.мед.н., професорка

Т.В. Бездітко

д.мед.н., професорка

Л.М. Пасієшвілі